

2021-03-04

Vår ref: Emma Angerbjörn
Telefon: 090-16 22 72
Mobil: 070-592 58 53
e-post: emma.angerbjorn@umea.se

Mark- och miljödomstolen i Umeå
Box 138
901 04 UMEÅ

Sökande:

Umeå Vatten och Avfall AB, 556492-0287, 901 84 Umeå

Ombud:

Jur kand Emma Angerbjörn, Umeå kommunföretag AB, Rådhusplanaden 8, 903 28 Umeå,
090-16 22 72, emma.angerbjorn@umea.se

Saken

Tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken för anläggande av
erosionsskydd.

Undertecknad får som ombud för Umeå Vatten och Avfall AB (UMEVA) framställa följande

1 Yrkanden m.m.

1.1. UMEVA yrkar att mark- och miljödomstolen lämnar tillstånd till att inom del av fastigheten Umeå Ön 2:32, i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan och övriga handlingar vartill ansökan hänvisar,

- a) genom schaktning, grävning och fyllning anlägga ett ca 320 meter långt erosionsskydd
- b) genom schaktning, grävning och fyllning anlägga och riva ut tillfälliga arbetsvägar

1.2. UMEVA yrkar vidare att mark- och miljödomstolen:

- medger dispens från strandskyddsbestämmelserna för de åtgärder för vilka tillstånd söks
- fastställer arbetstiden för sökt verksamhet till 5 år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft.
- fastställer tiden för anmälan av oförutsedd skada med anledning av den sökta vattenverksamheten till 2 år efter arbetstidens utgång.
- godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen.
- föreskriver villkor för verksamheten i enlighet med de förslag som redovisas nedan.

2 Villkorsförslag

2.1 Allmänt villkor

- a) Om inte annat framgår av nedan angivna villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad UMEVA uppgett eller åtagit sig i målet. Mindre ändringar får utföras efter anmälan till och godkännande av tillsynsmyndigheten.

2.2 Påverkan på omgivningen

- b) Arbeten i vatten som medför grumling ska undvikas under tiden den 1 maj – 30:e juni och under september.
- c) Buller ska begränsas så att riktvärdena för buller från byggplatser, Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser, NFS 2004:15, uppfylls.

2.3 Drivmedel, avfall och kemikalier

- d) Fordon och arbetsmaskiner ska ha tillgång till saneringsutrustning. Förvaring och tankning av petroleumprodukter får endast ske på yta som är särskilt iordningsställd för att förhindra spridning av spill eller på plats utan risk för läckage till vatten.

2.4 Kontrollprogram

- e) Förslag på kontrollprogram ska inlämnas till tillsynsmyndigheten senast en månad innan åtgärderna avses påbörjas, eller inom annan tid som tillsynsmyndigheten medger.

3 Rådighet

Sökt verksamhet kommer att bedrivas inom del av fastighet Umeå Ön 2:32. Fastigheten Umeå Ön 2:32 ägs av UMEVA. Sökanden har därigenom vattenrättslig rådighet och rätt till markåtkomst för samtliga arbeten och åtgärder som avses ske inom fastigheten.

4 Bakgrund och orientering

4.1 Öns avloppsreningsverk

På fastigheten Ön 2:32 finns bland annat Öns avloppsreningsverk beläget, vilket ägs av UMEVA. Den faktiska va-verksamheten utövas av det av UMEVA delägda bolaget Vatten och Avfallskompetens i norr AB (Vakin). Öns avloppsreningsverk är Umeås största avloppsreningsverk och är dimensionerat för 166 000 invånare. Varje år tar Öns avloppsreningsverk emot omkring 13 miljoner kubikmeter avloppsvatten. Öns avloppsreningsverk byggdes i början av 1970-talet och år 2001 byggdes det ut med en röt-kammare och pelleteringsanläggning. Åren 2012-2015 utökades avloppsreningsverket ytterligare, vilket avsevärt ökade dess kapacitet. I och med att avloppsreningsverket i reningsprocessen producerar biogas som ger omkring 23 000 kWh per dag kan Öns avloppsreningsverk beskrivas som Umeås viktigaste miljövårdsanläggning.

4.2 Erosion

Det pågår en ständig erosion av stränderna på Ön där avloppsreningsverket är beläget, vilket bland annat beror på att jordmaterialen i strandkanterna huvudsakligen består av de lättroderade materialen sand och silt samt att vattenflödet och vattenståndet i Umeälven varierar på grund av normala årstidsvariationer och vattenkraftsregleringen. Geotekniska undersökningar och stabilitetsutredningar som gjorts visar att skredrisk föreligger i den slänt mot vilken befintligt avloppsreningsverk är beläget. Utöver detta visar de geotekniska undersökningarna och stabilitetsutredningarna att en omfattande stranderosion sker längs slänten. Erosionen leder till att mark försvinner successivt och att älvbrinken förflyttas bakåt. Om inga erosionsskyddande åtgärder genomförs kommer slänten successivt att förflytta sig mot Öns avloppsreningsverk vilket får till följd en försämrad stabilitet och att den strandskog som finns i slänten successivt kommer att försvinna. Av denna anledning avses stabilitetshöjande åtgärder genomföras för slänten.

5 Teknisk beskrivning

För att förbättra stabiliteten längs slänten mot vilken Öns avloppsreningsverk är beläget och för att skydda avloppsreningsverket från skred och ras är det nödvändigt att erosion av strandkanten inom området upphör och att slänten flackas ut.

Som framgår av ovan angivna yrkanden omfattar ansökan att anlägga ett erosionsskydd och tillfälliga arbetsvägar. Den närmare tekniska utformningen av den sökta verksamheten är beskriven i den tekniska beskrivningen i bifogad miljökonsekvensbeskrivning, bilaga 1 med underbilagor. Nedan följer en översiktlig beskrivning av den sökta verksamheten.

Arbetsområde för sökt verksamhet framgår av punkten 2.3.2 i bilaga 1. Arbetet kommer att inledas med anläggande av arbetsvägar ned till strandlinjen. När arbetsvägar anlagts ned till strandlinjen anläggs en arbetsväg utmed strandlinjen längs hela det område som omfattas av planerade åtgärder. Vägen anläggs på den yta som kommer att utgöra erosionsskydd och det material som ska användas för erosionsskydd förväntas kunna användas för uppbyggnad av vägen. Den sökta verksamheten kommer i huvudsak att utföras från den arbetsväg som anlagts utmed strandlinjen. Allt eftersom arbetet fortskrider längs slänten kommer de massor som lagts ut som arbetsväg att avlägsnas och dessa massor läggs istället ut som erosionsskydd längs slänten/i vattenområdet. För det fall något material från den tillfälliga vägen inte kan läggas ut som erosionsskydd kommer det att tas om hand av entreprenören.

Inledningsvis genomförs avverkning och borttransport av träd. Därefter genomförs schaktarbeten och fyllnadsarbeten. Ungefärlig lokalisering av planerade åtgärder framgår av underbilaga 5 till bilaga 1. Huvuddelen av slänten har en brant lutning, men på vissa ställen är lutningen flackare. Omfattningen av schakt- och fyllnadsarbeten beror på släntens lutning. Principskisser av schakt- och fyllnadsarbeten samt avverkning avseende olika släntlutningar framgår av underbilaga 7 till bilaga 1. Erosionsskyddande material läggs ut i slänten ca 0,5 meter över högsta högvattennivå (HHW +2,13) och ner längs botten ca 13-19 meter ut från strandlinjen vid medelvattennivå (MW +0,43). Erosionsskyddet anläggs med en tjocklek om minst en meter. Den vattenyta/bottenyta som kommer att beröras uppskattas till ca 4 700 m².

Den släntarea som berörs uppskattas utgöra ca 3 000 m². Huvuddelen av området för planerade åtgärder har en brantare släntlutning. Detta innebär att en stor del av strandskogen måste tas bort för att erosionsskyddet ska få en tillfredsställande konstruktion. Inom det område där avverkning sker kommer även rensning av stubbar, sly och buskar att genomföras. Mindre delar av erosionsskyddet kommer att uppföras som ett kombinerat erosionsskydd där växtbädd påförs och återplantering av buskar sker, se principskiss i figur 11 i bilaga 1. Inom det kombinerade erosionsskyddet kommer återplantering av exempelvis buskar att ske inom fyra delområden. De delar av erosionsskyddet som inte anläggs som ett kombinerat erosionsskydd kommer att anläggas som ett hårt erosionsskydd innebärande att något växtmaterial inte kommer att vävas in i erosionsskyddet. Det hårda erosionsskyddet möjliggör inte för någon återplantering varför någon återplantering inte kommer att ske på den delen. Ovan högvattennivå avses återplantering av träd att ske. Dessutom avses död ved från avverkade lövträd och tidigare sparade lågor att läggas ut inom området för att understödja den biologiska mångfalden fram till dess att skogen återetablerats.

6 Samråd

Sökanden har bedömt att sökt verksamhet inte medför betydande miljöpåverkan. Samråd har hållits med Länsstyrelsen i Västerbotten, Umeå kommun, myndigheter, organisationer och närboende. Dessa har givits möjlighet att inkomma med synpunkter på den planerade verksamheten såsom den beskrivits i samrådsunderlaget. I samrådsredogörelse med underbilagor redovisas inkomna yttranden i sin helhet och sökandens bemötande av dessa, se underbilaga 1 till bilaga 1. Samrådsredogörelse och en enklare alternativredovisning avseende erosionsskyddets utformning skickades till Länsstyrelsen inför beslut om betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har därefter beslutat att sökt verksamhet inte medför betydande miljöpåverkan, se underbilaga 2 i bilaga 1. Härefter har en miljökonsekvensbeskrivning tagits fram.

7 Miljökonsekvensbeskrivning

Sedan samråd genomförts har sökanden låtit upprätta en miljökonsekvensbeskrivning, vari de synpunkter som framförts i samråden har beaktats. Miljökonsekvensbeskrivning bifogas som bilaga 1 med underbilagor till ansökan. I bilaga 1 med underbilagor redovisas bland annat relevant utredning om den sökta verksamhetens förutsebara omgivningspåverkan och tillåtlighet, nollalternativ, alternativa utföranden och planerade skyddsåtgärder.

8 Tillåtlighet

8.1 Kommunala planer och områdesbestämmelser

Den kommuntäckande översiktsplanen för Umeå kommun antogs år 1998. I den anges att förutsättningar ska skapas så att Umeå blir en föregångskommun avseende utveckling och tillämpning av avloppsteknik. Bland annat ska detta uppnås genom att i den fysiska

planeringen iaktta nödvändiga skyddsområden runt befintliga avloppsanläggningar för verksamhetens framtida utveckling.

Den fördjupade översiktsplanen för Ön antagen i december 2008 anger att strandskogen ska bevaras. Översiktsplanen anger även att strandområdet mellan reningsverket och älven ska vara tillgängligt för allmänheten, vilket innebär att strandskogen inte får stängslas in. Den befintliga strandskogen längs älven är en del av ett större sammanhängande skogsparti.

Fastigheten Ön 2:32 omfattas av detaljplan. Syftet med detaljplanen var att möjliggöra utbyggnad av avloppsreningsverket och att upphäva strandskyddet i området. I detaljplanen har en skyddsbestämmelse för strandskogen införts baserat på vad som anges i den fördjupade översiktsplanen.

Med anledning av den skyddsbestämmelse för strandskogen som finns i gällande detaljplan kan den sökta verksamheten inte utföras i enlighet med nu gällande planbestämmelser. Byggnadsnämnden i Umeå kommun har under hösten 2019 beslutat att inleda planläggning av Ön 2:32 m.fl. i syfte att skapa planmässiga förutsättningar för att förebygga erosion längs strandkanten mot befintlig bebyggelse. Arbetet med att ta fram en detaljplan för detta har påbörjats och ny detaljplan beräknas antas senast under tredje kvartalet 2021.

8.2 Riksintressen och Natura 2000

Ön omfattas av riksintressen för kommunikationsanläggningar, dels genom att det ligger inom flyghinderområde för Umeå flygplats, dels genom väg E4 som går över Ön. Umeälven är också av riksintresse för yrkesfisket. Längre nedströms cirka 3 km från sydspetsen av Ön ligger två Natura 2000-områden som delvis överlappar varandra, Umeälvens delta och slätter samt Umeälvens delta. Natura 2000-områden utgör riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken.

Umeälvens delta har utsetts att ingå i nätverket Natura 2000 för att det finns naturtyper och arter utifrån habitatdirektivet som ska värnas om inom området. Det aktiva delat är stort och förhållandevis ostört trots sin närhet till Norrlands största stad. Det andra Natura 2000-området, Umeälvens delta och slätter, är utpekad med stöd av EU:s fågeldirektiv. I området förekommer ett stort antal fågelarter som är extra skyddsvärda. Många av dessa arter nyttjar Umeälvens delta och slätter som rastlokal, och för vissa är området en viktig häckningsplats. Det övergripande syftet med Natura 2000-områdena, Umeälvens delta samt Umeälvens delta och slätter, är att samtliga ingående naturtyper och arter skall ha en gynnsam bevarandestatus. Sökanden bedömer att den sökta verksamheten inte kommer att påverka ovanstående riksintressen eller Natura 2000-områden.

8.3 Naturmiljö

Naturvärden i området beskrivs i punkten 8.1 i bilaga 1 med underbilagor. En naturvärdesinventering har utförts inom området för planerade åtgärder. I figur 19 och 20 i bilaga 1 redovisas området för inventeringen och de naturvärdesobjekt som identifierats.

Genomförd naturvärdesinventering finns sammanfattad i bilaga 1 och redovisas i sin helhet i underbilaga 9 till bilaga 1. Inga rödlistade arter påträffades på den döda ved som förekom.

Det område som berörs av den sökta verksamheten har inte pekats ut som skyddsvärt. Vitryggig hackspett har observerats på Ön, men uppgifter om förekomst i den aktuella strandskogen saknas. Den aktuella strandskogen utgör en liten del av de totala ytor lövskog som finns på Ön och en än mindre del av det område som utgör kategorin lövskogar med höga naturvärden. Inga rapporterade artfynd har gjorts inom inventeringsområdet. Då inga sådana arter har påträffats finns ingenting som tyder på att sökt verksamhet skulle skada eller förstöra fortplantningsområden eller viloplats för vilda fåglar eller andra vilt levande djurarter som i bilaga 1 till artskyddsförordning (2007:845) har markerats med N eller n.

De föreslagna stabilitetshöjande åtgärderna kommer leda till vissa permanenta förändringar i strandskogens struktur avseende topografi och erosionsprocesser. I och med att viss återplantering av träd planeras att ske kan påverkan på träd och vegetation inom några decennier börja kompenseras då planterade träd börjat mogna till ett yngre skogsbestånd. Detta innebär att strandskogen återfår naturvärden och vissa ekologiska funktioner exempelvis som spridningskorridor. Med en långsiktig skötselplan kan området på lång sikt komma att få högre värden knutna till lövrikedom och död ved än vad som finns i nuläget. Om erosionsförebyggande åtgärder inte sker i aktuell slänt bedöms strandskogen istället påverkas negativt på sikt eftersom fortsatta volymförluster av slänten minskar strandskogens utbredning.

8.4 Strandskydd

Umeälven omfattas av strandskydd enligt 7 kap. 13 § miljöbalken. Inom berört landområde är strandskyddet upphävt genom gällande detaljplan. Utgångspunkten för den nya detaljplanen är att strandskyddet fortsatt kommer att vara upphävt på land, huruvida så blir fallet är dock inte klarlagt ännu. Anläggande av erosionsskydd innebär ändringar i vattenområdet som omfattas av förbudet enligt 7 kap. 15 § miljöbalken. För att förbättra stabiliteten längs slänten mot vilken Öns avloppsreningsverk är beläget och för att skydda avloppsreningsverket från skred och ras är det nödvändigt att erosion av strandkanten inom området upphör och att slänten flackas ut. Det finns därmed särskilda skäl för att ta området i anspråk i enlighet med denna ansökan och dessa skäl väger tyngre än strandskyddsintresset.

8.5 Miljökvalitetsnormer

I bilaga 1 beskrivs miljökvalitetsnormer för luft, yt- och grundvatten samt fisk- och musselvatten. Sökandens bedömning är att sökt verksamhet inte förväntas bidra till försämrade förutsättningar att uppnå fastställda miljökvalitetsnormer.

8.6 Miljömål

En bedömning av den sökta verksamhetens inverkan på miljömålen finns i bilaga 1. Nedan görs en översiktlig beskrivning av åtgärdernas inverkan på miljömålen.

Ett rikt växt- och djurliv

Ansökt verksamhet medför jämfört med nollalternativet en påverkan på den biologiska mångfalden. Detta genom att träd i den befintliga strandskogen behöver avverkas för att hindra fortsatt erosion av befintlig slänt. Åtgärder för återplantering av lövskog avses att genomföras. Detta innebär att strandskogen i berört område bevaras över tid. Oavsett detta förloras vid genomförandet biologiska värden och planerade åtgärder bedöms i ett kortsiktigt perspektiv inte bidra till måluppfyllelse.

Levande skogar

Ansökt verksamhet medför jämfört med nollalternativet en påverkan på den biologiska mångfalden. Detta genom att träd i den befintliga strandskogen behöver avverkas för att hindra fortsatt erosion av befintlig slänt. Åtgärder för återplantering av lövskog avses att genomföras. Detta innebär att strandskogen i berört område bevaras över tid. Oavsett detta förloras vid genomförandet biologiska värden och planerade åtgärder bedöms i ett kortsiktigt perspektiv inte bidra till måluppfyllelse i det avseendet. En del av miljömålet är att tätortsnära skogar kan behöva anpassas för att öka tillgängligheten för människor att vistas där. Planerade åtgärder kommer inte påverka människors tillgänglighet till området jämfört med idag. Jämfört med nollalternativet innebär åtgärderna att tillgänglighet säkerställs, något som inte skulle vara möjligt på sikt i nollalternativet på grund av instabilitet i slänten. I detta avseende bedöms planerade åtgärder bidra till måluppfyllelse.

Levande sjöar och vattendrag

Ansökt verksamhet bedöms jämfört med nollalternativet medföra en tillfällig påverkan av en tillfällig och övergående grumling, som uppskattningsvis avtar efter ett par hundra meter nedströms älven. Planerade stabilitetsåtgärder bedöms inte påverka möjligheten att uppnå redovisade miljö kvalitetsnormer, då åtgärderna bedöms vara så pass begränsade geografiskt och tidsmässigt. Planerade åtgärder bedöms inte bidra till måluppfyllelse men bedöms inte heller motverka denna.

8.7 Allmänna hänsynsregler

Den sökta verksamheten aktualiserar på olika sätt flera av miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Sökanden vill, jämte vad som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen, särskilt framhålla följande.

Kunskapskravet

Utredning av verksamhetens art och omfattning samt bedömning av konsekvenser för människor och miljön har genomförts genom erforderliga fältundersökningar, utredningar samt genomgång av aktuella och historiska data som finns för området.

Försiktighetsprincipen

Sökanden kommer att vidta de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. De olika skyddsåtgärder och försiktighetsmått som bolaget planerar att vidta redovisas i bilaga 1 jämte underbilagor.

Sökanden anser sig därigenom ha åtagit sig att vidta de försiktighetsmått som är rimliga att kräva för den sökta verksamheten.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna

Hushållningsprincipen i miljöbalken innebär att lösningar som minimerar förbrukningen av ändliga resurser och gynnar återvinning skall prioriteras.

Innan arbetet med att anlägga erosionsskydd påbörjas kommer arbetsvägar att anläggas. Delvis kommer arbetsvägarna att anläggas av material som kan återanvändas vid anläggandet av erosionsskydd. Så långt det är möjligt kommer därefter det material som har använts för att anlägga vägarna att återanvändas och istället läggas ut som erosionsskydd längs slänten/i vattenområdet.

Verksamheten är således förenlig med hushållnings- och kretsloppsprinciperna.

Lokaliseringsprincipen

Sökta åtgärder syftar till att genomföra skyddsåtgärder i form av erosionsskydd i anslutande slänt till befintligt avloppsreningsverk. Den sökta verksamheten är därmed naturligen knuten till befintligt avloppsreningsverk och måste av givna skäl byggas ut i anslutning därtill. Det saknas därför skäl att överväga alternativa lokaliseringar i vidare mån.

Sammanfattningsvis är det sökandens bedömning att den föreslagna lokaliseringen är lämplig med hänsyn till att ändamålet skall kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

9 Kontrollprogram

Kontrollprogrammet ska skrivas av verksamhetsutövaren samt godkännas av tillsynsmyndigheten.

Kontroll av buller från verksamheten avses genomföras i det fall klagomål framförs under byggtiden. Kontroll genomförs i första hand genom beräkning och i andra hand genom mätning.

Sökanden går tillsammans med entreprenören igenom området för kontroll av vilka träd som ska sparas innan dess att planerade arbeten påbörjas. De träd som avses sparas och återförs markeras med snitsel.

Innan arbetena påbörjas ska entreprenören upprätta en plan för arbetets genomförande bland annat med avseende på kemikaliehantering. I denna ska bland annat skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått beskrivas.

Sökanden bedömer att det härutöver inte erfordras ytterligare kontroll av vattenverksamheten.

10 Ersättningsanspråk

Några ersättningar med anledning av vattenverksamheten anser sökanden inte ska utbetalas.

11 Arbetstid

Planerade arbetstider för sökt verksamhet framgår av punkten 2.3.9 i bilaga 1.

12 Prövningsavgift

Kostnaden för arbeten enligt denna ansökan har beräknats till 5,1 miljoner kronor, vilket sökanden föreslår ska utgöra underlag för beräkning av grundavgift.

Faktura avseende kostnader för kungörelser m.m. i målet skall ställas direkt till sökanden under följande adress:

Umeå Vatten och Avfall AB
FE-252 Scancloud
831 90 Östersund

Fakturamärkning: Stabilitetshöjande åtgärder Ön / iNr: i0679

13 Aktförvaring

Som aktförvarare föreslås Umeå kommunstyrelsens registrator, Therese Stellén, Stadshuset, 903 25 Umeå, telefon 090-16 40 15, e-post therese.stellen@umea.se.

Umeå som ovan

Emma Angerbjörn

Bilagor:

Bilaga 1: Miljökonsekvensbeskrivning med underbilagor